

Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumu ve öz-anlayış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

The relationship between gender role attitudes and self-understanding among university students in art education

Burçin Nur Tetiker¹, Zeynel Turan²

¹ Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Müzik Öğretmenliği Bölümü, Burdur, Türkiye.

² Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, Türk Halk Oyunları Bölümü, Burdur, Türkiye.

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile öz-anlayış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmada, toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ve öz-anlayış düzeyleri; cinsiyet, yaş, sınıf ve bölüm değişkenleri açısından değerlendirilmiştir. Araştırma, nicel yöntemlerden ilişkisel tarama modeline dayalı kesitsel bir araştırma çerçevesinde yürütülmüştür. Çalışma grubunu, Türkiye’de sahne sanatları ve müzik alanında eğitim veren konservatuvarlar ve güzel sanatlar fakültelerinde öğrenim gören ya da mezun olan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmaya, müzik bölümü (Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği, Batı Müziği) öğrencilerinden 121 ve sahne sanatları bölümü (opera, bale, tiyatro, dans ve koreografi, Türk halk oyunları) öğrencilerinden 107 olmak üzere toplam 228 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Veriler, katılımcılara uygulanan “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği” ve “Öz-Anlayış Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde parametrik testlerden Independent Samples t-Test ve One Way ANOVA, iki ölçek arasındaki ilişkiyi belirlemek için ise Korelasyon analizi kullanılmıştır. Bulgular, sanat eğitimi alan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık olduğunu ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha eşitlikçi tutum sergilediğini göstermiştir. Benzer şekilde, öz-anlayış düzeylerinde cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarında sınıf, yaş ve bölüm değişkenlerine göre anlamlı farklılık saptanmazken; öz-anlayış düzeylerinde sınıf, yaş ve bölüm değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Korelasyon analizi sonucunda, öğrencilerin öz-anlayış düzeyleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir doğrusal ilişki bulunmamıştır. Araştırmanın kesitsel yapısı ve özbildirim temelli veri toplama yöntemi dikkate alındığında, bulguların nedensel bir ilişki ortaya koymadığı değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: toplumsal cinsiyet, öz-anlayış, müzik, sahne sanatları

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between gender role attitudes and self-understanding among university students enrolled in art education programs. In this study, gender role attitudes and self-understanding are evaluated in relation to gender, age, grade level, and department. The research is conducted using a quantitative approach based on a relational survey model within a cross-sectional design. The study group consists of students and graduates of

Zeynel Turan — zeynelturan.zt@gmail.com

Geliş tarihi/Received: 03.03.2026 — Kabul tarihi/Accepted: 23.06.2026 — Yayın tarihi/Published: 31.07.2026

Bu makale, Burçin Nur Tetiker’in Zeynel Turan danışmanlığında yürüttüğü “Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumu ve öz-anlayış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Ayrıca Uluslararası Halk Oyunları Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur (16-18 Ekim 2025, Eskişehir).

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren Creative Commons Attribution License (CC BY) altında dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). This is an open access article distributed under the Creative Commons Attribution License (CC BY), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

conservatories and fine arts faculties in Türkiye that offer education in performing arts and music. A total of 228 students participated in the study, including 121 students from music departments (Turkish Classical Music, Turkish Folk Music, Western Music) and 107 students from performing arts departments (opera, ballet, theatre, dance and choreography, Turkish folk dances). Data are collected using the Gender Roles Attitude Scale and the Self-Understanding Scale. The data are analyzed using SPSS. Parametric tests, including independent-samples t-tests and one-way ANOVA, are conducted, and a correlation analysis is performed to examine the relationship between gender role attitudes and self-understanding.

The findings indicate that gender role attitudes differ significantly by gender, with female students demonstrating more egalitarian attitudes than male students. A significant gender-based difference in self-understanding is observed, with female students reporting higher levels than male students. No significant differences in gender role attitudes are found across age, grade level, or department. Similarly, no significant differences in self-understanding are found across age, grade level, or department. Furthermore, no statistically significant association is found between self-understanding and gender role attitudes. Considering the cross-sectional design and the self-report nature of the data, these findings do not support a causal interpretation.

Keywords: gender, self-understanding, music, performing arts

1. GİRİŞ

Kadın ve erkek kavramı, toplumun temel bileşenlerini oluşturan ve biyolojik özellikler açısından farklılık gösteren iki ana unsurdur. Bu farklılıklar “cinsiyet” kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsiyet, bireyin doğuştan gelen biyolojik özelliklerine dayalı olarak belirlenen, demografik kategori oluşturan bir terimdir (Dökmen, 2004). İnsanların biyolojik cinsiyeti doğuştan gelen doğal bir özelliktir (Saraç, 2013). Toplumsallaşma kavramı, bireyin toplumun bir parçası haline gelmesi ve toplumsal normları, değerleri ve davranış kalıplarını içselleştirme sürecidir (Özkan vd., 2020). Toplumsallaşma süreci, bireyin doğumundan başlar ve yaşamı boyunca devam eden bir kavramdır. Bireylerin aile, okul, akran grupları gibi çeşitli sosyal kurumlar ve ortamlar, bireyin toplumsallaşmasında önemli rol oynamaktadır (Özaslan ve Bilgin, 2017).

Toplumsal cinsiyet, bireylerin toplumsal ilişkilerini belirleyen ve derin etkiye sahip olan bir kavramdır. Bu kavram, kadın ve erkeklere atfedilen davranış kalıplarını ve toplumsal normları içerir. Cinsiyete özgü olarak tanımlanan bu davranışlar, aile içindeki doğal eğitimci aracılığıyla ve eğitim kurumlarında örtük bir biçimde bireylere öğretilir, içselleştirilir (Özdemir, 2018). Toplumsal cinsiyet rolleri, tarihsel süreç içinde değişiklik gösteren bir kavramdır. Öngen ve Aytaç’a (2013) göre toplumsal farklılıklar zaman, mekân, sınıf ve ırk gibi unsurların yanı sıra, toplumların siyasi ve ekonomik koşullarına göre çeşitlilik göstermektedir. Toplumsal cinsiyet algıları, kültürler arasında değişkenlik gösteren özelliklere sahip olabilmektedir. Demir’e (2020) göre, toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin yaşamlarındaki görev ve sorumluluklarını belirleyen önemli bir unsurdur. Bu roller, toplumun değerleri çerçevesinde şekillenmektedir. Biyolojik cinsiyet temelinde oluşan bu roller, bireylerin tutumlarını etkileyen temel bir yapı sunar ve aynı zamanda bireylerden belirli beklentiler oluşturarak bireyleri yönlendirir. Bireyler, içinde bulundukları kültürün etkisiyle kadın ya da erkek olarak nasıl düşünmeleri ve nasıl davranmaları gerektiğini öğrenirler. Bu roller, bireylerin toplumsal yapı içerisinde kadın ve erkek anlayışını benimseyerek büyümelerine olanak tanımaktadır. Doğumdan itibaren kadın ve erkeğin yaşamını şekillendiren bu roller, tarihsel süreç içerisinde değişebileceği gibi kültürel arasında da farklılık göstermektedir (Adana vd., 2020).

Saraç’a (2013) göre; Kadınlara atfedilen özellikler genellikle duyarlılık, sıcaklık, kibarlık ve hassasiyet gibi sıfatlarla tanımlanmaktadır. Kadın, kırılgan, nazik, cesur ve dayanıklı olmayan, daha duygusal, fedakâr ve ilgili bir birey olarak görülmekte ve toplum tarafından bu tanımlamalara uygun davranması beklenmektedir. Erkekler ise genellikle tehlikeli işlere atılan, güçlü, savaşa katılan ve evin geçimini sağlayan rollerle ilişkilendirilmektedir. Akyüz’e (2011) göre ise aile içi yaşamda kadın, genellikle çocuk bakımını üstlenen, temizlik yapan ve bunun dışında başka bir rol üstlenmesine gerek olmayan bir birey olarak görülmektedir. Buna karşılık, erkek ise çalışan, para kazanan, güç ve iktidar sahibi bir figür olarak tanımlanmaktadır.

Öz-anlayış kavramı, bireyin acı ya da başarısızlık durumlarında kendine karşı nazik ve anlayışlı bir tutum sergileyerek, kendini sert bir şekilde eleştirmekten kaçınmasını ifade etmektedir (Neff, 2003a). Kişinin kendi acılarına karşı duyarlı, hatalarına karşı affedici olmasını ve yetersizlik ile başarısızlıklarını yargılamadan kabul edebilmesini (Tatlılıoğlu ve Deniz, 2010) bunların yanında yaşanan olumsuz durumların insanlığın ortak bir deneyimi olduğunu kavraması ve anı olduğu gibi kabullenebilmesi olarak tanımlanabilir. Öz-anlayış kavramı bireylerin olumsuz yaşantılara karşı geliştirdikleri tutum ve davranışların şekillenmesinde ilişkili olduğu düşünülen kişilik özelliği olarak tanımlanmaktadır (Sarıcaoğlu ve Arslan, 2013). Neff (2011) öz-anlayışı, bireyin zayıf yönleri, kapsamlı ve bütüncül bir bakış açısıyla ele almaktadır. Neff (2003a), Öz-

anlayışın önemli bir boyutu, bireyin duygularını ne aşırıya kaçarak yaşamasını ne de bu duyguların tamamen yok sayılması gerektiğine inanmaktadır. Bu bakış, her iki duygunun da aşırıya kaçmadan bireyler tarafından deneyimlenmesinin sağlıklı olduğunu göstermektedir.

Bireyin öz-anlayış düzeyi, toplumsal yapının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Toplumsal yapının şekillendirdiği düşünce sistemi içinde öz-anlayış, bireyin kişisel inançlarını yansıtsa da bu inançlar toplumsal dinamiklerden etkilenmekte ve aynı zamanda toplumsal yapının da belirli ölçüde değişim ve dönüşüme katkıda sağlayabileceği küçük esneklikler yaratabileceği ifade edilmektedir (Berber ve Karakuş, 2022).

Neff'e göre (2003b), öz-anlayış kavramının birbiriyle ilişkili ve birbirini tamamlayan üç bileşeni vardır. Bunlar;

1. Öz-şefkat (Self-Kidness): Bireylerin yaşadıkları acı, başarısızlık veya zorlayıcı durumlar karşısında kendilerine karşı nazik ve anlayışlı tutum sergilemeleri olarak tanımlanır. Aynı zamanda sert öz-eleştirilerden ve olumsuz yargılardan uzak tutma eylemidir.
2. Ortak Paydaşım (Common Humanity): Kendi deneyimlerini ayırıcı ve izole edici bir perspektiften görmek yerine, bu deneyimleri daha geniş bir insanlık deneyiminin ayrılmaz bir parçası olarak algılama eylemidir. Ortak paydaşım, bireylerin olumsuz duygulardan kaçmak yerine, bu duyguları olumlu bir perspektifte dönüştürmelerini destekler.
3. Bilinçli Farkındalık (Mindfulness): Acı veren düşünce ve duygularla aşırı özdeşleşmek yerine, onlara dengeli ve bilinçli bir farkındalıkla yaklaşarak, bireyin duygusal dengesini korumasına olanak sağlayan bir eylemdir

Toplumsal cinsiyet rolleri ve öz-anlayış kavramı arasındaki ilişki, bireyin içinde bulunduğu kültürel ve sosyal bağlam çerçevesinde şekillenen dinamik bir süreç olarak değerlendirilebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri bireysel tercihler, toplumsal normlar ve kültürel değerler aracılığıyla ortaya çıkan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Berktaş, 2012; Sancar, 2011). Buradan hareketle bireyin kendine yönelik değerlendirme biçimi, toplumsal yapı içinde edindiği deneyimlerle yakından ilişkili olabilir. Bireyin benlik algısının kültürel bağlam içinde şekillendiğini vurgulayan yaklaşımlar (Kağıtçıbaşı, 2007), öz-anlayışın sosyal etkileşimler ve yaşam deneyimleri yoluyla gelişen bir yapı olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla, öz-anlayış düzeyine sahip bireylerin toplumsal cinsiyet normlarını daha esnek ve eleştirel biçimde değerlendirebileceği, düşük öz-anlayış düzeyine sahip bireylerin ise bu normları daha katı biçimde içselleştirebileceği ifade edilebilir.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve öz-anlayış kavramları ayrı ayrı ele alındığında literatürde geniş bir araştırma alanına sahip olmakla birlikte, bu iki değişkenin birlikte ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen araştırmalarda toplumsal cinsiyet tutumlarının çoğunlukla sosyo-demografik değişkenler çerçevesinde incelendiği; öz-anlayışın ise daha çok psikolojik iyi oluş, stres ve yaşam doyumu gibi değişkenlerle ilişkilendirildiği dikkat çekmektedir (Akin vd., 2007; Leary vd., 2007; Neff, 2003a).

Ancak sanat eğitimi alan bireyler, yaratıcı ifade süreçleri, duygusal farkındalık düzeyleri ve estetik deneyimleri bakımından diğer öğrenci gruplarından farklılık gösterebilmektedir. Sanat eğitimi, bireyin kendilik farkındalığını ve estetik duyarlılığını geliştiren bütüncül bir süreçtir. Bu süreç, bireylerin öz-anlayış düzeylerini desteklerken toplumsal normlara daha eleştirel bir bakış geliştirmelerine katkı sağlamaktadır (Tunalı, 2004; Turani, 1996). Bu açıdan bakıldığında, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile öz-anlayış düzeyleri arasındaki ilişkinin birlikte incelenmesi hem bireysel farkındalık hem de toplumsal duyarlılık açısından önemli bir boşluğu doldurma potansiyeli taşımaktadır.

Literatürde toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve öz-anlayış kavramlarının çoğunlukla ayrı ayrı ele alındığı görülmektedir (Neff, 2003a, 2003b; Yarnell vd., 2015). Buna karşılık, bu iki değişkenin özellikle sanat eğitimi bağlamında birlikte incelendiği çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bununla birlikte, bazı araştırmalar toplumsal cinsiyet rolleri ile öz-şefkat/öz-anlayış değişkenleri arasında doğrudan ya da dolaylı ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır (Çengel ve Yurdalan, 2022; Hurşidi, 2019). Ayrıca, toplumsal cinsiyetin psikolojik süreçler ve bireysel içsel kaynaklarla birlikte ele alındığı çalışmalar, bu değişkenlerin kültürel ve sosyal bağlamdan bağımsız düşünülmemeyeceğini göstermektedir (Curun ve Gökalp, 2025).

İlgili çalışmaların bulguları incelendiğinde, bazı araştırmalarda toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik daha olumlu tutumların öz-anlayış ve öz-şefkat düzeyleriyle pozitif yönde ilişkili olduğu (Breines ve Chen, 2012); bazı araştırmalarda ise bu iki değişken arasında doğrudan anlamlı bir ilişki bulunmadığı ya da ilişkinin zayıf düzeyde

kaldığı görülmektedir (Muris ve Petrocchi, 2017). Bununla birlikte, öz-anlayış ve öz-şefkatin bireyin psikolojik süreçleri ve kişilik özellikleriyle ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Arslan, 2016). Bu bulgular, söz konusu ilişkinin örneklem özellikleri ve bağlamsal faktörlere bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve öz-anlayış kavramları literatürde geniş bir araştırma alanına sahip olmakla birlikte bu iki değişkenin birlikte ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde toplumsal cinsiyet tutumlarının çoğunlukla sosyo-demografik değişkenler çerçevesinde, öz-anlayışı ise psikolojik iyi oluş bağlamında incelemektedir. Benlik algısının kültürel ve toplumsal bağlamda şekillendiği dikkate alındığında söz konusu iki değişkenin birlikte ele alınmasının daha bütüncül bir değerlendirme sunacağı ve bu ilişkinin sanat eğitimi bağlamında incelenmesinin anlamlı ve gerekli bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır.

Sanat eğitiminin yaratıcı ifade, duygusal farkındalık ve estetik deneyim gibi kendine özgü bileşenleri dikkate alındığında, bu alanda eğitim alan bireylerde öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet tutumları arasındaki ilişkinin daha belirgin biçimde incelenebileceği görülmektedir. Bu bağlamda, mevcut çalışmanın literatürdeki bu boşluğu doldurmaya katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Ayrıca bu araştırma, söz konusu ilişkinin sanat eğitimi bağlamında ele alınmasını hedeflemektedir.

Araştırmanın problem cümlesi ise, "Sanat Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu ve Öz-Anlayış Düzeyleri Arasındaki İlişki Nedir?" olarak belirlenmiştir.

1.1. Alt problemler

Araştırmanın problem cümlesini yanıtlamak amacıyla aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur ve bu yolla cevap aranmaya çalışılmıştır.

- 1.1.1. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeyleri nasıldır?
- 1.1.2. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutum düzeyleri nasıldır?
- 1.1.3. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 1.1.4. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutum düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 1.1.5. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeyleri sınıf değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 1.1.6. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutum düzeyleri sınıf değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 1.1.7. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeyleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 1.1.8. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutum düzeyleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 1.1.9. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeyleri bölüm değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 1.1.10. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutum düzeyleri bölüm değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- 1.1.11. Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutum düzeyleri ile öz-anlayış düzeyleri arasında anlamlı bir korelasyon ilişkisi var mıdır?

1.2. Amaç

Bu çalışmada, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu ve Öz-Anlayış Düzeyleri Arasındaki İlişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu değişkenler cinsiyet, yaş, sınıf ve bölüm değişkenleri açısından ele alınmaktadır. Bu kapsamda değişkenler arasındaki potansiyel farkların belirlenmesi,

mevcut durumun değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Elde edilecek bulguların, gelecekteki araştırmalara katkı sağlaması ve alana yönelik değerlendirmelere temel oluşturması beklenmektedir.

1.3. Önem

Sanat eğitimi sürecinde yer alan performans, sahne deneyimi, beden farkındalığı, yaratıcı ifade ve estetik üretim gibi bileşenlerin, bireylerin hem toplumsal cinsiyet algılarının hem de öz-anlayış düzeyleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Sanatsal üretim süreçleri, bireylerin duygularını ifade etme, kendilerini değerlendirme ve içsel farkındalık geliştirme becerilerini destekleyen önemli deneyim alanları sunmaktadır. Bu çerçevede, sanat eğitiminin bireyin duygu, düşünce ve kendilik algısının gelişiminde katkı sağlayabileceği ve bireysel farkındalığı artırdığı ifade edilmektedir (Eisner, 2002; San, 2003). Öte yandan, sanat eğitiminin bireylerin toplumsal normlara yönelik farkındalık geliştirmelerinde ve eleştirel bakış açısı kazanmalarında da etkili olduğu belirtilmektedir (Kırıçoğlu, 2002; San, 2003). Bu açıdan, sanat eğitimi öğrencilerin teknik becerilerini geliştirirken, bireyin çok yönlü gelişimini de destekleyen bir alan olarak değerlendirilmektedir (Gardner, 1983).

Toplumsal cinsiyet rol tutumları ile öz-anlayış düzeyleri arasındaki ilişkinin sanat eğitimi bağlamında birlikte ele alınması, literatürde bu iki değişkenin çoğunlukla ayrı ayrı incelendiği dikkate alındığında önem taşımaktadır. Özellikle sanat eğitimi alan üniversite öğrencileri örneğinde bu ilişkinin bütüncül biçimde incelenmesi, bireysel farkındalık ve toplumsal duyarlılık açısından anlamlı çıkarımlar sunma potansiyeline sahiptir. Bu kapsamda, söz konusu değişkenlerin cinsiyet, yaş, sınıf ve öğrenim görülen bölüm açısından ele alınması, sanat eğitimi programlarının bireysel gelişim üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesine katkı sunabileceği gibi üniversitelerde yürütülen sanat eğitimi programlarının içeriğinin geliştirilmesine yönelik değerlendirmelere de zemin hazırlayabilecektir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Türkiye’de öğrenim görmüş veya görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Sahne Sanatları (Opera, Bale, Tiyatro, Dans ve Koreografi, Türk Halk Oyunları) bölümünden 107 öğrenci, Müzik (Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği, Batı Müziği) bölümünde 121 öğrenci toplam 228 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte, araştırmada kolayda örnekleme yönteminin kullanılması ve verilerin çevrim içi ortamda toplanması, bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Ayrıca, araştırma yalnızca uygulanan ölçekte yer alan sorular ile sınırlıdır. Öz-Anlayış Ölçeği için elde edilen güvenilirlik katsayısının düşük olması, bulguların yorumlanmasında bir sınırlılık olarak dikkate alınmalıdır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada cinsiyet, sınıf, yaş ve öğrenim görülen bölüm değişkenleri ile bireylerin toplumsal cinsiyet rol tutumları ve öz-anlayış düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma desendir. Bu model, bireyler ya da değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik olup geçmişte ya da halen var olan durumların sistematik biçimde incelenmesini amaçlamaktadır (Karasar, 2009).

Araştırma ilişkisel tarama modeline dayalı kesitsel bir araştırma deseni ile yürütülmüştür (Creswell, 2014). Bu yaklaşım, değişkenler arası ilişkilerin ve grup farklılıklarının incelenmesine olanak tanırken, elde edilen bulgular araştırmanın kuramsal çerçevesi doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Araştırmada katılımcılara ulaşılmasında olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2018; Creswell, 2014). Bu yöntemin tercih edilmesinde araştırma grubuna erişimin kolay olması etkili olmuştur.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye’de sahne sanatları ve müzik alanında eğitim veren konservatuvarlar ile güzel sanatlar fakültelerinde öğrenim gören veya bu kurumlardan mezun olan toplam 228 birey oluşturmaktadır.

Katılımcıların 120’si (%52,6) kadın, 108’i (%47,4) erkek bireylerden oluşmaktadır. Katılımcılar, üniversite düzeyinde müzik (Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği, Batı Müziği) ya da sahne sanatları (opera, bale, tiyatro, dans ve koreografi, Türk halk oyunları) alanlarında eğitim almakta olan ya da bu alanlarda eğitimlerini tamamlamış gönüllü bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların 121’i (%53,1) müzik, 107’si (%46,9) sahne sanatları alanında eğitim alan veya bu alanlardan mezun bireylerden oluşmaktadır.

Araştırmaya dahil edilme ölçütleri ise sahne sanatları veya müzik alanında üniversite düzeyinde öğrenim görmek veya bu alanlardan mezun olmak ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmektir. Eksik ya da hatalı veri içeren formlar analiz dışı bırakılmıştır. Veri toplama sürecinde mükerrer yanıtların önüne geçebilmek amacıyla çevrim içi form tek yanıtla sınırlandırılmış ve veri seti kontrol edilerek yinelenen kayıtlar temizlenmiştir.

Araştırmada öğrenci ve mezun bireylerin birlikte ele alınmasının temel gerekçesi, sanat eğitimi sürecinden geçmiş bireylerin benzer eğitimsel deneyimlere sahip olmalarıdır. Bununla birlikte, bulguların genellenebilirliği açısından bu durum bir sınırlılık olarak değerlendirilmiştir.

Veriler çevrim içi ortamda toplanmış olup katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Veri toplama sürecinde ölçek bağlantısının ulaştığı toplam kişi sayısı bilinmediğinden, katılım oranı hesaplanamamıştır. Ayrıca kolayda örnekleme yöntemi, araştırmanın genellenebilirliği açısından sınırlılık oluşturmaktadır.

Tablo 1

Katılımcıların bireysel özelliklerine göre dağılımları

Değişkenler	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	120	52.6
	Erkek	108	47.4
Yaş	18-20	58	25.4
	21-23	99	43.4
	24-26	43	18.9
	27 ve üzeri	28	12.3
Öğrenim Gördüğü Bölüm	Sahne Sanatları (Opera, Bale, Tiyatro, Dans ve Koreografi, Türk Halk Oyunları)	107	46.9
	Müzik (Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği, Batı Müziği)	121	53.1
Sınıf	1.Sınıf	60	26.3
	2.Sınıf	36	15.8
	3.Sınıf	51	22.4
	4.Sınıf	54	23.7
	Mezun	12	5.3
	Lisans Üstü	15	6.6

Tablo 1’e göre çalışmaya katılan öğrencilerin toplamı 228 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların 120’si (52,6%) kadın, 108’i (47,4%) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Bu dağılım, çalışmaya katılan bireylerin cinsiyet açısından dengeli bir şekilde dağıldığını göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu 21-23 (43,4%) yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla 18-20 (25,4%) yaş aralığı, (24-26%18,9) yaş aralığı ve 27 ve üzeri (12,3%) yaş grubu takip etmektedir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri bölümlere göre dağılımı incelendiğinde, 107'sinin (46,9%) Sahne Sanatları (Opera, Bale, Tiyatro, Dans ve Koreografi, Türk Halk Oyunları) ve 121'inin (53,1%) Müzik (Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği, Batı Müziği) bölümünde öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Bu sonuç araştırmaya konu olan sanat alanlarının çalışmaya benzer düzeyde katkı sunduğunu göstermektedir.

Sınıf düzeyine göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların 60'ı (26,3'ü) 1. sınıf, 36'sı (15,8%) 2. sınıf, 51'i (22,4%) 3. sınıf, 54'ü (23,7%) 4. sınıf, 12'si (5,3%) mezun ve 15'i (6,6%) lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 2023-2024 öğretim yılı Güz döneminde çevrim içi veri toplama yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Veri toplama araçları Google Forms ortamında hazırlanmış ve oluşturulan bağlantı konservatuvarlar ile güzel sanatlar fakültelerinde öğrenim gören veya bu kurumlardan mezun olan bireylere internet ortamı aracılığıyla ulaştırılmıştır. Formun başlangıç bölümünde araştırmanın amacı hakkında kısa bir bilgilendirme yapılmış ve katılımcıların çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını belirtmeleri amacıyla "Gönüllü Katılım" kutucuğunu işaretlemeleri istenmiştir. Bu onayı veren katılımcılar veri toplama formunu doldurarak araştırmaya dahil edilmiştir. Elde edilen veriler analiz edilmek üzere dijital ortamda kayıt altına alınmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği" (TCRTÖ) ve Neff (2003b) tarafından geliştirilen Deniz ve diğerleri (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan "Öz-Anlayış Ölçeği" (ÖZAN) kullanılmıştır.

Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği"nin güvenirlik çalışmasında Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı .92 olarak rapor edilmiştir. Ölçeğin farklı örneklemeler üzerinde yapılan çalışmalarında da benzer düzeyde iç tutarlılık değerleri gösterdiği belirtilmektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Neff (2003b) tarafından geliştirilen ve Deniz ve diğerleri (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan "Öz-Anlayış Ölçeği"nin uyarlama çalışmasında Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilmektedir. Araştırmada veri toplamak amacıyla, daha önce geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış olan Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği ve Öz-Anlayış Ölçeği kullanılmıştır.

Toplam 38 maddeden oluşan Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği 1-5 arası puanlanmaktadır. Ölçek, öğrenciler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümlelerine: tamamen katılıyorsa "5" puan, katılıyorsa "4" puan, kararsızsa "3" puan, katılmıyorsa "2" puan, kesinlikle katılmıyorsa "1" puan olacak şekilde puanlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum cümleleri ise, yukarıda belirtilen puanlamanın tam tersi olarak, öğrenciler tamamen katılıyorsa "1" puan, katılıyorsa "2" puan, kararsızsa "3" puan, katılmıyorsa "4" puan, kesinlikle katılmıyorsa "5" puan olacak şekilde puanlandırılmıştır. Bu puanlama şekliyle ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190; en düşük puan ise, 38 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Araştırmada kullanılan diğer bir ölçek olan Öz-Anlayış Ölçeği toplamda 24 maddeden oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. 1-5 değer aralığında puanlanmaktadır. Maddelerin değerlendirilmesinde; belirtilen düşünceye bireylerden "hemen hemen her zaman (5), çoğu zaman (4), ara sıra (3), nadiren (2), hemen hemen hiçbir zaman (1)" olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçekte olumsuz maddeler tersten hesaplanmaktadır (Deniz vd., 2008).

Tablo 2

Araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin iç tutarlılık katsayıları

Ölçekler	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha (α)
Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCRTÖ)	38	0.94
Öz-Anlayış Ölçeği (ÖZAN)	22	0.54

Tablo 2’de, araştırma kapsamında Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği’nin mevcut örneklem için iç tutarlılığı yeniden incelenmiş ve Cronbach’s Alpha katsayısı $\alpha=0.94$ olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer, ölçeğin güçlü bir iç tutarlılık sergilediğini göstermektedir.

Araştırmada kullanılan Öz-Anlayış Ölçeği’nin mevcut örneklem için iç tutarlılığı incelenmiş ve elde edilen Cronbach’s Alpha katsayısının düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir ($\alpha=.48$). Madde-toplam korelasyonları incelendiğinde, bazı maddelerin ölçeğin genel yapısıyla yeterli uyum göstermediği görülmüş ve düşük/negatif korelasyona sahip 2 madde (11. ve 23. maddeler) analizden çıkarılmıştır. Bu düzenleme sonrasında ölçek 24 maddeden 22 maddeye düşürülmüş ve yeniden yapılan güvenirlik analizinde Cronbach’s Alpha katsayısı $\alpha=.54$ olarak hesaplanmıştır. Madde çıkarma işlemi, madde-toplam korelasyonlarının düşük olması temel ölçüt alınarak gerçekleştirilmiş olup, ölçeğin kuramsal yapısının korunmasına dikkat edilmiştir.

Öz-anlayış kavramının çok boyutlu bir yapıya sahip olması ve ölçeğin ters maddeler içermesi, iç tutarlılık katsayısının görece düşük çıkmasına neden olabilmektedir (Deniz vd., 2008; Neff, 2003b). Taber (2018), Cronbach’s Alpha katsayısının katı eşik değerlerle değil, araştırmanın bağlamı çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle keşfedici ve ilişkisel çalışmalarda .50 ve üzerindeki güvenirlik katsayılarının bazı durumlarda kabul edilebilir alt sınır olarak değerlendirilebileceği, Nunnally ve Bernstein (1994) ile Taber (2018) tarafından ifade edilmektedir.

Çalışmanın ilişkisel (keşfedici) niteliği, öz-anlayış kavramının çok boyutlu yapısı, ölçeğin ters maddeler içermesi ve analizlerde ölçeğin toplam puanı üzerinden işlem yapılması ile ilişkili olabilir. Bunun yanı sıra, araştırma grubunun farklı disiplinlerden (müzik ve sahne sanatları) ve farklı eğitim düzeylerinden (öğrenci ve mezun) oluşması, örneklem heterojen bir yapı göstermesine neden olmuştur. Bu heterojen yapının iç tutarlılık katsayısını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Elde edilen $\alpha=.54$ değeri, sınırlılıklarıyla birlikte değerlendirilmiş ve araştırma bulgularının yorumlanmasında temkinli bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu nedenle, araştırmada gerçekleştirilen tüm analizler, madde analizi sonrasında elde edilen ölçek puanları üzerinden yürütülmüştür. Gelecek araştırmalarda, öz-anlayış yapısının alt boyutlar düzeyinde incelenmesi yararlı olabilir. Ayrıca, farklı örneklemlemlerle yeniden test edilmesi bulguların güvenirliğinin ve genellenebilirliğinin artırılmasına katkı sağlayabilir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan müzik ve sahne sanatları eğitimi alan üniversite öğrencilerinden elde edilen veriler SPSS (sürüm 20.0) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bireysel özelliklerini belirlemek amacıyla, “frekans ve yüzdelik” hesaplamaları yapılmıştır. Araştırmada belirlenen değişkenlerin incelenmesi bakımından verilerin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenerek değerlendirilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ile +1.5 aralığında olması verilerin normal dağılım gösterdiği şeklinde yorumlanmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu nedenle analizlerde parametrik testlerden yararlanılmıştır. Ölçekten elde edilen puanlar bakımından gruplar arası farkların belirlenmesi amacıyla Independent Samples t-Test ve One-Way Anova testleri uygulanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda varyans homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiş, varsayımın sağlanmadığı durumlarda daha sağlam sonuçlar veren Welch t-testi kullanılmıştır.

Verilerin dağılıma uygunluğu Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 3

Verilerin normal dağılıma uygunluğu testi

Ölçek	N	Min	Mak.	Ort.	Sd.	Skewness	Kurtosis
ÖZAN	228	47.00	84.00	63.10	7.63	.212	-.244
TCRTÖ	228	86.00	190	156.29	22.69	-.656	-.181

Tablo 3’e göre, çalışmaya katılan bireylerin toplam sayısının $N=228$ olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan bireylerin ölçeğe verdikleri puan ortalamaları çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, -1.5 ile +1.5 değerleri arasında olduğu görülmektedir. Bu değerlerin normal dağılıma uygun olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (George ve Mallery, 2010; Tabachnick ve Fidell, 2013).

2.6. Etik Kurul Onayı

Bu araştırma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 03.12.2024 tarihinde, GO 2024/822 nolu karar sayısı ile onaylanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeyleri ve toplumsal cinsiyet rol tutumları çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur. Katılımcıların bireysel özelliklerine göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

3.1. Birinci ve İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeyleri ile toplumsal cinsiyet rol tutumlarına ilişkin betimleyici istatistikler sunulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ve öz-anlayış düzeyleri

	N	$\bar{x}$	Sd	Minimum	Maksimum
ÖZAN	228	63.10	7.63	47	86
TCRTÖ	228	156.29	22.69	86	190

Araştırma kapsamında elde edilen istatistiklere göre, öz-anlayış düzeylerinde katılımcıların puan ortalaması $\bar{x}$ = 63.10 olarak bulunmuştur. Bu boyutta standart sapma değeri Sd = 7.63, minimum puan 47.00 ve maksimum puan ise 86.00'dır. Bu bulgular, katılımcıların öz-anlayış puanlarının belirli bir aralıkta toplandığını ve bireyler arasında büyük farklılıklar olmadığını göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet rol tutumları düzeylerinde ise ortalama puan $\bar{x}$ = 156.29, standart sapma Sd = 22.69, minimum değer 86.00 ve maksimum değer 190 olarak belirlenmiştir. Bu bulgular, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha geniş bir dağılım gösterdiğini, dolayısıyla bu konuda bireyler arasında anlamlı farklılıklar olabileceğini göstermektedir. Özellikle yüksek standart sapma değeri, tutumların homojen olmadığını ve bireylerin bu konuya ilişkin değerlendirmelerinde çeşitli etkilerin rol oynayabileceğini göstermektedir.

3.2. Üçüncü ve Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular sunulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

Cinsiyet değişkenine göre öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutum puanlarının t testi sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x} \pm sd$	%95 GA	t	sd	P	Etki (d)
ÖZAN	Kadın	120	64.36±7.66	62.98 – 65.74	2.76	224.96	.008	0.35
	Erkek	108	61.71±7.38	60.31 – 63.11				
TCRTÖ	Kadın	120	166.24±15.83	163.41 – 169.07	7.69	181.71	.001	1.00
	Erkek	108	145.24±24.08	140.66 – 149.82				

Tablo 5'e göre sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin Öz-Anlayış ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında cinsiyet değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir ($t(224.96) = 2.76$, $p = .008$). Kadın öğrencilerin öz-anlayış puan ortalamalarının ($\bar{x} = 64.36$) erkek öğrencilerden ($\bar{x} = 61.71$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, kadın öğrencilerin öz-anlayış düzeylerinin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet rol tutumları ölçeği genelinden elde edilen puanlar incelendiğinde ise cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(181.71)=7.69$, $p<.001$). Kadın öğrencilerin ortalama puanlarının ($\bar{x} = 166.24$), erkek öğrencilere ($\bar{x} = 145.24$) göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumlarına sahip olduklarını göstermektedir.

Etki büyüklüğü incelendiğinde, Öz-Anlayış için küçük ($d=0.35$), TCRTÖ için ise büyük ($d=1.00$) olduğu görülmektedir.

3.3. Beşinci ve Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutum düzeylerinin sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Sınıf değişkenine göre öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutum puanlarının Anova sonuçları

	Sınıf	N	$\bar{x} \pm sd$	%95 GA	f	sd	p	η^2
ÖZAN ortalama	1. Sınıf	60	62.85±6.82	61.09 – 64.61	0.30	(5,222)	.911	0.007
	2. Sınıf	36	63.83±8.70	60.89 – 66.77				
	3. Sınıf	51	63.58±8.03	61.29 – 65.87				
	4. Sınıf	54	62.31±7.69	60.21 – 64.41				
	Mezun	12	64.33±8.25	59.08 – 69.58				
	Lisans üstü	15	62.67±6.72	58.95 – 66.39				
TCRTÖ Ortalama	1. Sınıf	60	152.33±22.77	146.46 – 158.20	1.49	(5,222)	.195	0.032
	2. Sınıf	36	158.94±23.07	151.15 – 166.73				
	3. Sınıf	51	158.54±19.69	152.93 – 164.15				
	4. Sınıf	54	152.90±24.41	146.23 – 159.57				
	Mezun	12	162.08±19.91	149.43 – 174.73				
	Lisans üstü	15	165.66±24.81	151.91 – 179.41				

Tablo 6'ya göre sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin sınıf değişkeni bakımından öz-anlayış düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı ($F(5,222)=0.30$; $p>.05$; $\eta^2=0.007$) belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet rol tutumları ortalama puanları incelendiğinde ise, üniversite öğrencilerinin sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı belirlenmiştir ($F(5,222)=1.49$; $p=.195$; $\eta^2=.032$). Bu sonuç, öğrencilerin bulundukları sınıf düzeyinin toplumsal cinsiyet rol tutum düzeyleri ve öz-anlayış düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Varyansların homojen olmadığı durumlara karşı yapılan Welch testi sonuçları incelendiğinde, her iki değişken için elde edilen sonuçların anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Bu bulgu, analiz sonuçlarının farklı testlere karşı tutarlı olduğunu göstermektedir.

3.4. Yedinci ve Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutum düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular sunulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7

Yaş değişkenine göre öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutum puanlarının Anova sonuçları

	Yaş	N	$\bar{x} \pm sd$	%95 GA	f	sd	p	η^2
ÖZAN ortalama	18-20	58	63.22±7.94	61.18 – 65.26	1.23	(3,224)	.298	.016
	21-23	99	63.44±7.42	61.96 – 64.92				
	24-26	43	63.84±7.92	61.40 – 66.28				
	27 ve üzeri	28	60.57±7.16	57.79 – 63.35				
TCRTÖ Ortalama	18-20	58	152.74±22.23	147.01 – 158.47	1.37	(3,224)	.253	.018
	21-23	99	158.22±21.30	153.98 – 162.46				
	24-26	43	153.26±26.95	144.97 – 161.55				
	27 ve üzeri	28	160.46±20.82	152.37 – 168.55				

Tablo 7'ye göre üniversite öğrencilerinin yaş değişkeni ortalama puanları bakımından öz-anlayış düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı ($F(3,224)=1.23$; $p=.298$; $\eta^2=0.016$) tespit edilmiştir. Bu bulgu, katılımcıların öz-anlayış düzeylerinin yaş gruplarına göre benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ortalama puanları incelendiğinde ise, istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı ($F(3,224)=1.37$; $p=.253$; $\eta^2=0.018$) belirlenmiştir. Bu bulgu, katılımcıların toplumsal cinsiyet rol tutumlarının yaş gruplarına göre benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

3.5. Dokuzuncu ve Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutum düzeylerinin bölüm değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular sunulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8

Bölüm değişkenine göre öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutum puanlarının t testi sonuçları

	Bölümler	N	$\bar{x} \pm sd$	%95 GA	t	df	p	%95 GA (fark)
ÖZAN	Sahne sanatları	107	63.21±7.81	61.72 – 64.70	0.18	226	.859	[-1.82 – 2.18]
	Müzik	121	63.02±7.50	61.67 – 64.37				
TCRTÖ	Sahne sanatları	107	153.04±23.53	148.53 – 157.55	-2.05	226	.041	[-12.03 – -0.24]
	Müzik	121	159.17±21.63	155.27 – 163.07				

Tablo 8'e göre üniversite öğrencilerinin bölüm değişkenine göre ortalama puanları bakımından öz-anlayış düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı ($t(226)=0.18$; $p=.859$) belirlenmiştir. Sahne sanatları ($\bar{x}=63.21$) ve müzik ($\bar{x}=63.02$) bölümü öğrencilerinin öz-anlayış puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu bulgu, farklı bölümlerde öğrenim gören katılımcıların öz-anlayış düzeylerinin benzer olduğuna işaret etmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ortalama puanları incelendiğinde ise, istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu ($t(226)= -2.05$; $p=.041$) belirlenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde, müzik bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutum puanlarının ($\bar{x}=159.17$), sahne sanatları bölümü öğrencilerine ($\bar{x}=153.03$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç, müzik bölümü öğrencilerinin daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumlarına sahip olduklarını göstermektedir.

3.6. On birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutum düzeyleri ile öz-anlayış düzeyleri arasındaki korelasyonun incelenmesine yönelik bulgular sunulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9

Öz-Anlayış ve toplumsal cinsiyet rol korelasyon analizi sonuçları

	Değişkenler	Toplumsal Cinsiyet	Öz-Anlayış	p
Pearson Correlation	ÖZAN	.035	1	.598
	TCRTÖ	1	.035	

Tablo 9 incelendiğinde, Öz-Anlayış ile Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları arasında pozitif yönde ancak oldukça düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.035$). Yapılan analiz sonucunda bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p=.598$). Bu bulgu, değişkenler arasında anlamlı bir doğrusal ilişki bulunmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, araştırmaya katılan bireylerin öz-anlayış düzeyleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında doğrusal bir ilişki bulunmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, analiz yalnızca Pearson korelasyonu ile sınırlı olup doğrusal olmayan ilişkiler veya aracı/düzenleyici etkiler bu çalışma kapsamında incelenmemiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgular alt problemler doğrultusunda ele alınarak yorumlanmış, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve ulaşılan sonuçlara dayalı olarak çeşitli öneriler sunulmuştur. Bulguların değerlendirilmesinde hem mevcut araştırma verileri hem de önceki çalışmaların sonuçları birlikte ele alınarak bütüncül bir yorum yapılması amaçlanmıştır.

4.1. Birinci ve İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Elde edilen bulgulara göre, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin yüksek olduğunu ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının da eşitlikçi bir yapıya sahip olduğu saptanmıştır. Bu bulgu üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalarla da uyumludur (Dağ, 2019; Hoşoğlu, 2020; Sarıcaoğlu ve Arslan, 2019). Ayrıca literatürde, öz-anlayışın psikolojik iyi oluş, yaşam doyumu ve duygusal denge ile pozitif yönde; kaygı ve kendini engelleme gibi olumsuz psikolojik durumlarla ise negatif yönde ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Barutçu Yıldırım ve Demir, 2017). Bu sonuç, özellikle sanat eğitimi alan öğrencilerin duygusal farkındalıklarının yüksek olmasıyla ilişkili olarak, öz-anlayış ile psikolojik dayanıklılık arasında bir bağlantı olabileceğini göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet rol tutumlarına ilişkin bulgular da literatürle büyük ölçüde örtüşmektedir. Daha önce yapılan çalışmalarda üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının genellikle eşitlikçi yönde olduğu görülmektedir (Alabaş vd., 2019; Çavdar, 2013; Durgun ve Cambaz, 2019). Bununla birlikte bazı araştırmalar, bu tutumların cinsiyet ve çeşitli sosyo-demografik değişkenlere bağlı olarak farklılaşabildiğini göstermektedir (Direk ve Irmak, 2017; Durualp, 2023). Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların tek başına bireysel özelliklerle değil, kültürel bağlam (Connell, 2002) ve sosyal öğrenme süreçleriyle (Bandura, 1977) birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Mevcut bulgular, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin daha eşitlikçi tutumlar sergilediğini göstermektedir. Ancak, bu sonucun farklı örneklem gruplarında nasıl değiştiğinin incelenmesi, bulguların genellenebilirliği açısından önem taşımaktadır.

4.2. Üçüncü ve Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Cinsiyet değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla öz-anlayış düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek öz-anlayış düzeyine sahip olduğunu ortaya koyan önceki araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Ateş, 2022; Aydın, 2025).

Buna karşılık, literatürde öz-anlayış düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin çelişkili bulgular bulunmaktadır. Bazı çalışmalarda cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmazken (Acıbal, 2022; Yatak, 2023), bazı çalışmalarda erkeklerin öz-anlayış düzeylerinin daha yüksek olduğu rapor edilmiştir (Bacanlı ve Çarkıt, 2020).

Toplumsal cinsiyet rol tutumları ölçeği genelinden elde edilen puanlarda da cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmış ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha eşitlikçi tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Bu bulgu, kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğunu ortaya koyan önceki araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (Aylaz vd., 2014; Çelik vd., 2023; Fışkınlı Kayak, 2024; Gencer vd., 2021; Ünal vd., 2017). Bu durum, erkek öğrencilerin daha geleneksel tutumlara yakın olabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, literatürde toplumsal cinsiyet rol tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını bildiren araştırmalar da bulunmaktadır (Akkaş, 2020; Zeyneloğlu, 2008). Bu farklılıkların örneklem özellikleri, kültürel bağlam ve sosyo-demografik değişkenlerden kaynaklanabileceği düşünülebilir. Bu çerçevede, öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu ve yalnızca cinsiyet değişkeni üzerinden ele alınmasının sınırlı kalabileceği söylenebilir.

4.3. Beşinci ve Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Sınıf değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde, öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutumları genel puanlarının sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını bildiren Dağ'ın (2019) çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Aynı sonuç Ateş'in (2022) çalışmasıyla da paralellik göstermekte olup sınıf değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu sonuç, sınıf düzeyinin öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutumları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Bu durum, bireyin gelişiminin çok boyutlu bir süreç olduğunu vurgulayan kuramsal yaklaşımlarla da uyumludur (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Aylaz ve diğerleri (2014) çalışmasında, Toplumsal cinsiyet rol tutumlarına ilişkin ortalama puanların sınıf değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir bu bulguda çalışmamızın sonucuyla benzerlik göstermektedir. Ancak literatürde farklı bulgulara da rastlanmaktadır. Bazı araştırmalarda üst sınıf öğrencilerinin daha yüksek öz-anlayış düzeyine sahip olduğu belirtilmiştir (Deniz ve Gündüz, 2021; Yılmaz, 2009). Bu farklı bulgular, öz-anlayışın yalnızca sınıf düzeyiyle açıklanamayacağını ve farklı etkenlerin etkileşimiyle şekillendiğini göstermektedir.

4.4. Yedinci ve Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Yaş değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde, öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutumları puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu bulgu, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığını gösteren çalışmalarla da uyumludur (Akkaş, 2020; Alabaş vd., 2019). Ancak literatürde yaş değişkenine ilişkin farklı sonuçlar da bulunmaktadır. Gencer ve diğerleri (2021) ve Akkaş (2020) yaş ilerledikçe daha geleneksel toplumsal cinsiyet tutumlarına yönelim olduğunu bildirmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde en yüksek değer 24-26 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmaması, yaş değişkeninin öz-anlayış üzerinde belirleyici bir etken olmadığını, bireyin yaşam deneyimi, psikolojik olgunluk ve psikolojik özellikleriyle ilişkili olabilecek çok boyutlu bir yapı olduğunu göstermektedir (Dilmaç vd., 2009; Sarıcaoğlu ve Arslan, 2013).

Öz-anlayış bağlamında ise yaşla birlikte artış olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Akın vd., 2007; Bayar ve Dost 2018; Yıldırım ve Sarı, 2018). Bu bulgular, öz-anlayışın yaşla birlikte gelişen yaşam deneyimleriyle ilişkili olarak artabileceğini göstermektedir. Elde edilen bulgular, yaşı öz-anlayış düzeyi üzerinde tek başına belirleyici bir değişken olmadığını göstermektedir. Bu durum, bireysel deneyim ve kültürel etkileşim gibi farklı etkenlerle ilişkili olabilir. Ancak bu değişkenler araştırma kapsamında doğrudan ölçülmemiştir.

4.5. Dokuzuncu ve Onuncu Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Öğrenim görülen bölüm değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde, öz-anlayış puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna karşılık toplumsal cinsiyet rol tutumları puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığın, müzik bölümü öğrencilerinin sahne sanatları bölümü öğrencilerine kıyasla daha yüksek puanlara sahip olmasıyla ilişkili olduğu düşünülebilir. Literatürde öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının öğrenim gördükleri akademik alana göre farklılaştığını gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (Geçici vd., 2017). Örneğin Kartal ve diğerleri (2020) sağlık alanında öğrenim gören üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada, bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık saptanmış; hemşirelik

bölümü öğrencilerinin diğer sağlık bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere kıyasla daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Ancak bazı çalışmalarda toplumsal cinsiyet rol tutumları ölçeği toplam puanlarının bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koyan bulgular da yer almaktadır (Pınar vd., 2008; Seven, 2019).

4.6. On birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeyleri ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgu, öz-anlayışın daha çok bireyin içsel psikolojik süreçleriyle; toplumsal cinsiyet rol tutumlarının ise kültürel ve sosyal öğrenme temelli faktörlerle şekillendiğini ortaya koyan çalışmalarla örtüşmektedir (Dağ, 2019; Öngen ve Aytaç, 2013). Bununla birlikte, literatürde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumların psikolojik iyi oluşla ilişkili olduğunu gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (Palas ve Aksu, 2020). Bu farklılık, örneklem gruplarının özellikleri ve araştırmanın kapsamı ile bağlantılı olabilir. Bu durum, bireylerin psikolojik ve toplumsal yönelimlerinin çok boyutlu yapısı dikkate alındığında (Kağıtçıbaşı, 2010) daha anlaşılır hale gelmektedir. Öz-anlayış ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmaması, bu iki yapının farklı psikososyal süreçlerle ilişkisi olabilir. Öz-anlayış daha çok bireyin içsel değerlendirme süreçleri ile ilişkiliyken, toplumsal cinsiyet rolleri sosyal öğrenme ve kültürel normlar çerçevesinde şekillenmektedir (Deniz vd., 2008; Dökmen, 2004).

4.7. Sonuç

Araştırma bulgularına göre, sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin görece yüksek olduğu ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının eşitlikçi yönde olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre, hem öz-anlayış hem de toplumsal cinsiyet rol tutumları açısından anlamlı farklılık bulunmuş; kadın öğrencilerin daha yüksek puanlara sahip olduğu görülmüştür. Sınıf, yaş ve bölüm değişkenlerine göre öz-anlayış düzeylerinde anlamlı farklılık saptanmamıştır. Toplumsal cinsiyet rol tutumları açısından ise sınıf ve yaş değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmazken, bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık belirlenmiştir. Öz-anlayış ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bununla birlikte, araştırmanın kesitsel yapısı ve özbidirim temelli veri toplama yöntemi dikkate alındığında, bu bulguların nedensel bir ilişki ortaya koyduğu söylenemez.

Bu yönüyle çalışma, öz-anlayış ve toplumsal cinsiyet rol tutumlarının her zaman doğrudan ilişkili olmayabileceğini göstererek literatüre bir katkı sunmaktadır. Ayrıca, sınıf, yaş ve öğrenim görülen bölüm değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık saptanmamış olması, sanat eğitimi alan öğrenciler arasında eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısının yaygın bir tutum biçimi haline geldiğini düşündürmektedir.

4.8. Öneriler

Bu bulgular ışığında, üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerini ve toplumsal duyarlılıklarını geliştirmeye yönelik psikoeğitim programları ile sosyal farkındalık temelli etkinliklerin yaygınlaştırılması önerilmektedir. Ayrıca, benzer araştırmaların farklı örneklem gruplarıyla tekrarlanması ve boylamsal desenlerle desteklenmesi, bu alana ilişkin daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin kalıcı bir bilinç haline gelebilmesi için eğitim programlarının kapsayıcı bir anlayışla yeniden düzenlenmesi önemlidir. Bu kapsamda, sanat eğitimi müfredatına toplumsal cinsiyet eşitliği içeriklerinin entegre edilmesi önerilmektedir. Sanat eğitimi içeriklerinde toplumsal cinsiyet temsilleri ve çağdaş sanat pratiklerinde eşitlikçi yaklaşımların ele alınması, öğrencilerin mesleki yaşamlarında toplumsal cinsiyet konusundaki farkındalıklarını artırabilir.

Bunun yanında, üniversitelerde öz-anlayışı geliştirmeye yönelik seminer, atölye ve psikoeğitim programlarının yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bu süreçte rehberlik ve danışmanlık birimlerinin aktif rol üstlenmesi, öğrencilerin benlik farkındalıklarını artıracak bireysel ya da grup temelli çalışmalar yürütmeleri teşvik edilmelidir. Ayrıca, bulguların genellenebilirliğini artırmak amacıyla farklı üniversite, bölüm ve şehirlerde yapılacak çalışmaların yanı sıra, yaşam deneyimi, aile yapısı ve medya etkisi gibi değişkenleri içeren çok boyutlu modellerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Etik kurul onayı

Çalışma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (tarih: 03.12.2024, sayı: GO 2024/822).

Yazarlık katkısı

Çalışmanın tasarımı ve konsepti: ZT; verilerin toplanması: BNT; sonuçların analizi ve yorumlanması: ZT, BNT; çalışmanın yazımı: ZT, BNT. Tüm yazarlar sonuçları gözden geçirmiş ve makalenin son halini onaylamıştır.

Finansman kaynağı

Yazarlar, çalışmanın herhangi bir finansman almadığını beyan etmektedir.

Çıkar çatışması

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Ethical approval

The study was approved by Burdur Mehmet Akif Ersoy University Non-Interventional Clinical Research Ethics Committee (date: 03.12.2024, number: GO 2024/822).

Author contribution

Study conception and design: ZT; data collection: BNT; analysis and interpretation of results: ZT, BNT; draft manuscript preparation: ZT, BNT. All authors reviewed the results and approved the final version of the article.

Source of funding

The authors declare the study received no funding.

Conflict of interest

The authors declare that there is no conflict of interest.

KAYNAKLAR

- Acıbal, B. (2022). *Evli bireylerin algıladıkları eş desteği ile öz-şefkat ve öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 782222) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Adana, F., Özvarmaz, S. ve Taşpınar, A. (2020). Erkek öğrenci gözüyle toplumsal cinsiyet: bir üniversite örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(2), 116-123. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.533615>
- Akın, Ü., Akın, A. ve Abacı, R. (2007). Öz-Duyarlık ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 1-10.
- Akkaş, İ. (2020). Toplumsal cinsiyet algısı üzerine bir değerlendirme: Erzincan örneği. *Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi*, 2020(1), 55-72.
- Akyüz, B. (2011). *1965-1970 Dönemi Türk sinemasında toplumsal cinsiyet, bedensellik ve dans temsiliyetleri* (Tez No. 289609) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Alabaş, R., Akyüz, H. İ. ve Kamer, S. T. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(44), 429-448.
- Arslan, C. (2016). Interpersonal problem solving, self-compassion and personality traits in university students. *Educational Research and Reviews*, 11(7), 474-481. <https://doi.org/10.5897/ERR2015.2605>
- Ateş, H. (2022). *Lisans öğrencilerinin bilişsel esneklik, öz anlayış ve genel öz yeterlilik arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 738914) [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, S. Z. (2025). *Yetişkinlerde öz-anlayış, aidiyet ve kişilerarası yetkinlik arasındaki ilişkiler* (Tez No. 938628) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. ve Ünal, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23(5), 183-189.
- Bacanlı, F. ve Çarkıt, E. (2020). Öz şefkatin cinsiyete göre incelenmesi: Meta analiz çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 21(2), 1-15. <https://doi.org/10.12984/eggefd.648331>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice Hall.
- Barutçu Yıldırım, F. ve Demir, A. (2017). Kendini engellemenin yordayıcıları olarak öz saygı, öz anlayış ve akademik özyeterlilik. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 676-701. <https://doi.org/10.12984/eggefd.315727>
- Bayar, Ö. ve Dost, T. M. (2018). Üniversite öğrencilerinde öz-şefkatin yordayıcıları olarak bağlanma tarzı ve algılanan sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 689-704. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2017029306>

- Berber, Z. B. ve Karakuş, E. (2022). Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve öz yeterlik ilişkisi üzerinden bir değerlendirme. *Ankara Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 147-156.
- Berktaş, F. (2012). *Tek tanrılı dinler karşısında kadın: Hristiyanlıkta ve İslamiyet'te kadının statüsü üzerine karşılaştırmalı bir yaklaşım* (4. bs.). Metis Yayınları.
- Breines, J. G. ve Chen, S. (2012). Self-compassion increases self-improvement motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(9), 1133-1143. <https://doi.org/10.1177/0146167212445599>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. bs.). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9789944919289>
- Connell, R. W. (2002). *Gender*. Polity Press.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4. bs.). Sage Publications.
- Curun, F. ve Gökalp, D. (2025). Psikolojik sürdürülebilirlikte özgüven, öz-şefkat ve cinsiyetin rolü. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 659-694. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1749955>
- Çavdar, D. (2013). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları* (Tez No. 342485) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, Y., Turan, A. ve Yılmaz, E. B. (2023). *Spor bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi* [Sözlü bildiri sunumu]. Uluslararası Türk ve Dünya Kadınları Kongresi, Kazakistan.
- Çengel, M. ve Yurdalan, G. (2022). Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinin öz şefkat üzerindeki etkisinin incelenmesi: Flört şiddeti ve bağlanma kaygısının aracılık etkisi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(9), 1293-1311.
- Dağ, B. (2019). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin anksiyete ve yaşam memnuniyeti düzeyleri ile ilişkisi* (Tez No. 916407) [Yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demir, A. (2020). Toplumsal cinsiyet algısı ve kariyer kararsızlığı: Sinop örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(22), 1-17. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.689224>
- Deniz, M. E., ve Gündüz, M. (2021). Öz-anlayışın yordayıcıları olarak psikolojik katılık ve bilişsel esneklik. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(1), 75-94. <https://doi.org/10.23863/kalem.2021.183>
- Deniz, M. E., Kesici, Ş. ve Sümer, A. S. (2008). The validity and reliability of the Turkish version of the Self-Compassion Scale. *Social Behavior and Personality*, 36(9), 1151-1160. <https://doi.org/10.2224/sbp.2008.36.9.1151>
- Dilmaç, B., Deniz, M. ve Deniz, M. E. (2009). Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile değer tercihlerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 9-24.
- Direk, N. ve Irmak, B. (2017). Dokuz Eylül Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(3), 121-128.
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem Yayıncılık.
- Durgun, S.K. ve Cambaz, S. (2019). Ebelik/hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Medical Sciences*, 14(2), 93-103. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2019.14.2.1B0069>
- Durualp, E. (2023). Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 121-140. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.2023.204>
- Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.
- Fışkınılı Kayak, G. (2024). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet oluşumunda karanlık üçlü ile çelişik duygulu cinsiyetçiliğin rolü* (Tez No. 869885) [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
- Geçici, F., Göllüce, A., Güvenç, E. ve Çelik, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 21-27. <https://doi.org/10.22312/sdusbed.303098>
- Gencer, N., Obuz, A. T. ve Babahanoğlu, R. (2021). Üniversite öğrencilerinde spiritüel iyi oluş ve toplumsal cinsiyet algısı. *Hitit İlahiyat Dergisi*, 20(2), 717-750. <https://doi.org/10.14395/hid.951202>
- George, D. ve Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (10. bs.). Pearson.

- Hoşoğlu, R. (2020). Öz-anlayış düzeyi ile yaşam doyumu arasındaki ilişki: Otomatik düşüncelerin aracı etkisi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 4(7), 37-49. <https://doi.org/10.31461/ybpd.674756>
- Hurşidi, S. (2019). *The moderating role of gender role attitudes on the relationship between self-compassion and body dissatisfaction* (Tez No. 538150) [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Family, self, and human development across cultures: Theory and applications* (2. bs.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2014). *Sosyal psikolojiye giriş*. Evrim Yayınları.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, A., Aslan, G. K., Taşdemir Yiğitoğlu, G., Turan, T. ve Akan, G. (2020). Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 28(3), 372-383. <https://doi.org/10.5336/mdethic.2020-74155>
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim: Görmek, öğrenmek, yaratmak*. Pegem A Yayıncılık.
- Leary, M. R., Tate, E. B., Adams, C. E., Allen, A. B. ve Hancock, J. (2007). Self-compassion and reactions to unpleasant self-relevant events: The implications of treating oneself kindly. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(5), 887-904. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.92.5.887>
- Muris, P. ve Petrocchi, N. (2017). Protection or vulnerability? A meta-analysis of the relations between the positive and negative components of self-compassion and psychopathology. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 24(2), 373-383. <https://doi.org/10.1002/cpp.2005>
- Neff, K. D. (2003a). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity*, 2(2), 85-101. <https://doi.org/10.1080/15298860309032>
- Neff, K. D. (2003b). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223-250. <https://doi.org/10.1080/15298860309027>
- Neff, K. D. (2011). Self-compassion, self-esteem, and well-being. *Social And Personality Psychology Compass*, 5(1), 1-12. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2010.00330.x>
- Nunnally, J. C. ve Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3. bs.). McGraw-Hill.
- Öngen, B. ve Aytac, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (48), 1-18.
- Özaslan, Z. ve Bilgin, H. (2017). Şizofrenide üstbiliş. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 33-36. <https://doi.org/10.30934/kusbed.317079>
- Özdemir, N. (2018). Geleceğin beden eğitimi öğretmenleri sporda kadının yerini nasıl tanımlıyor? *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 119-124. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000349
- Özkan, E., Ulutaş, F. ve Morsünbül, Ü. (2020). Tomboy üzerine bir gözden geçirme: Kavramsal analiz, tarihsel süreç ve çeşitli başlıklar açısından incelenmesi. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 3(2), 313-332. <https://doi.org/10.33708/ktc.776117>
- Palas, P. ve Aksu, S. (2020). Sağlık hizmetleri öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 4(7), 91-100. <https://doi.org/10.31461/ybpd.732189>
- Pınar, G., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2008). Başkent Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-57.
- San, İ. (2003). *Sanat eğitimi kuramları*. Ütopya Yayınları.
- Sancar, S. (2011). *Erkeklik: İmkânsız iktidar; ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. Metis Yayınları.
- Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet. *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*, 27-32.
- Sarıcaoğlu, H. ve Arslan, C. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerinin kişilik özellikleri ve öz-anlayış açısından incelenmesi (Tez No. 280698) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sarıcaoğlu, H. ve Arslan, C. (2019). Bilinçli öz-anlayış programının üniversite öğrencilerinin öz-anlayışına etkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2381-2399. <https://doi.org/10.33206/mjss.522935>
- Seven, N. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 134-149. <https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2019.5.2.08>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. bs.). Pearson.

- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments. *Research in Science Education*, 48(6), 1273-1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>
- Tatlılıoğlu, K. ve Deniz, M. E. (2010). Farklı öz-anlayış düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı, karar verme stilleri ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 19-43.
- Tunalı, İ. (2004). *Tasarım felsefesine giriş*. Yapı Yayın.
- Turani, A. (1996). *Dünya sanat tarihi*. Remzi Kitabevi.
- Ünal, F., Tarhan, S. ve Köksal, E. Ç. (2017). Toplumsal cinsiyet algısını yordamada cinsiyet, sınıf, bölüm ve toplumsal cinsiyet oluşumunun rolü. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 6(1), 227-236. <https://doi.org/10.14686/buefad.287496>
- Yarnell, L. M., Neff, K. D., Davidson, O. A. ve Mullarkey, M. (2015). Gender differences in self-compassion: Examining the role of gender role orientation. *Mindfulness*, 10, 1136-1152.
- Yatak, S. (2023). *Üniversiteli sporcularda öz şefkat ile tükenmişlik arasındaki ilişkide öz eleştirinin aracılık rolü* (Tez No. 818584) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, S. ve Sarı, T. (2018). Öz-Anlayış ölçeği kısa formunun türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 33-45.
- Yılmaz, M. T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları (self-compassion) ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 249900) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Tez No. 224217) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 409-420.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Gender refers to the biological characteristics with which individuals are born. In contrast, gender roles are socially constructed patterns shaped by norms and expectations concerning women and men. Gender roles significantly influence individuals' identity development, participation in social life, and self-perceptions. Self-understanding refers to an individual's ability to adopt a kind, understanding, and non-judgmental attitude toward oneself in the face of challenging life experiences, failure, or perceived inadequacy. Individuals with higher self-understanding cope more effectively with negative emotions and tend to report greater psychological well-being and life satisfaction. Within this framework, gender role attitudes and self-understanding can be considered related constructs that shape individuals' self-perceptions and life experiences.

University years represent a critical developmental period during which identity and self-perceptions continue to evolve. Examining the relationship between gender role attitudes and self-understanding among university students studying art education is particularly important from the perspectives of social psychology, education, and gender studies. This study aimed to examine the relationship between gender role attitudes and self-understanding among university students enrolled in art education programs. The study examined gender role attitudes and self-understanding across gender, age, grade level, and department. The findings were expected to contribute to the relevant literature.

2. Method

This study examined the associations between demographic variables (gender, grade level, age, and department) and students' gender role attitudes and self-understanding. A quantitative relational survey design was employed. The study group consisted of students and graduates of conservatories and fine arts faculties in Türkiye offering education in performing arts and music. Participants were volunteers who were either enrolled in or had completed university-level education in music or performing arts. Data were collected via Google Forms using the Gender Roles Attitude Scale and the Self-Understanding Scale. The

data were analyzed using SPSS. Parametric tests, including independent samples t-tests and one-way ANOVA, were conducted.

3. Findings, Discussion and Results

The findings indicate that university students receiving art education demonstrate high levels of self-understanding and predominantly egalitarian gender role attitudes. A significant gender-based difference in self-understanding is observed, with female students reporting higher levels than male students. No significant differences in self-understanding are found across age, grade level, or department. In terms of gender role attitudes, a significant difference is observed by gender, with female students demonstrating more egalitarian attitudes. No significant differences are found across grade level or age; however, a significant difference is observed across departments. Furthermore, no statistically significant association is found between self-understanding and gender role attitudes. Considering the cross-sectional design and the self-report nature of the data, these findings do not support a causal interpretation.